

50 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1911 och äga tillämpning jämväl å då bestående föreningar; dock skola rättigheter och skyldigheter, som dessförinnan uppkommit, bedömas efter äldre lag.

Stockholm den 31 mars 1910.

A. Åkerman.

Nr 263.

Af herr **Pettersson** i Södertälje, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag och föreningar m. m.*

Genom Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 83 till denna Riksdag med förslag till lag angående föreningar har ett betydelsefullt steg tagits till befriande af de ekonomiska föreningarna från åtskilliga hinder, som lagstiftningen för närvarande uppställer för dessa föreningars gagnande verksamhet. Det kan emellertid ifrågasättas, om icke den af Kungl. Maj:t sålunda föreslagna frigörelsen i några afseenden skulle kunna utan våda göras mera omfattande.

I 3 § af lagförslaget uppställles såsom villkor för att ekonomisk förening, som idkar handel eller annan verksamhet, hvarmed följer skyldighet att föra handelsböcker, må få försälja till andra än medlemmar i föreningen att sådan försäljning sker allenast mot kontant betalning. Från denna regel medgifves dock undantag för förening, som hufvudsakligen afsätter alster af medlemmarnes eller föreningens verksamhet (så kallad produktionsförening). Mot nu nämnda regel torde principiellt ej någon befogad invändning kunna framställas. Men af praktiska skäl vore det säkerligen lämpligt att utsträcka undantaget till

att gälla äfven sådan ekonomisk förening, som har till uppgift att i parti tillhandahålla andra föreningar varor. Den kooperativa rörelsens storartade utveckling har nämligen medfört uppkomsten af så kallade partihandelsföreningar, hvilka genom uppköp af varor i större partier och dessas distribuerande till de egentliga konsumtionsföreningarna i hög grad underlätta de senares uppgift att tillhandahålla sina medlemmar billiga förnödenheter. En sådan partihandelsverksamhet utöfvas i vårt land af Kooperativa Förbundet, i främsta rummet genom tillhandahållande af varor till konsumtionsföreningar, som äro anslutna till förbundet, men äfven, ehuru i mindre skala, genom försäljning till föreningar, som icke anslutit sig till detsamma. I senare fallet brukar försäljningen ske med skyldighet för köparen att erlægga betalning inom 30 dagar. Detta räknas visserligen inom partihandeln såsom »kontant betalning». Men det kan vara tvifvelaktigt, huruvida icke bestämmelsen i 3 § 1 mom. af lagförslaget, jämförd med 70 § af lagen om köp och byte af lösegendom den 20 juni 1905, kommer att tolkas så, att äfven dylik partihandelsförening anses berättigad att sälja varor till konsumtionsförening, som icke är medlem af densamma, endast om köpeskillingen erlägges omedelbart, såsom nu sker vid minuthandel. En sådan inskränkning i partihandelsföreningars verksamhet har antagligen icke varit afsedd med förslaget. Att uttryckligen föreskrifva, att partihandelsförening skall få sälja till utomstående mot betalning inom 30 dagar torde emellertid ej heller vara lämpligt. Då å andra sidan någon verklig olägenhet ej är att befara, om partihandelsföreningar få samma rätt att sälja till utomstående som produktionsföreningar, torde det, såsom ofvan antyds, af praktiska skäl vara riktigtast att utsträcka det för de senare i nu berörda hänseende medgifna undantag att gälla äfven för de förra.

I 8 § af lagförslaget ifrågasättes, att ekonomisk förenings stadgar skola angifva bland annat »7) huru stor del af föreningens årsvinst skall afsättas till reservfond och till hvilket belopp reservfonden skall uppgå för att afsättning ej skall behöfva äga rum».

Denna bestämmelse utgår från antagandet, att alla ekonomiska föreningars stadgar böra innehålla föreskrift om att årliga afsättningar till reservfonden skola upphöra, sedan denna uppnått en viss storlek. Detta antagande torde dock ej vara riktigt. För den kooperativa rörelsens utveckling är det af stor vikt, att de kooperativa föreningarna genom ständigt ökade reservfonder bereda sig möjlighet att steg för steg utvidga sin verksamhet, eventuellt äfven genom kombination af produktionsverksamhet med en konsumtionsförenings verksamhetsområde. I öfverensstämmelse härmed fordrar Kooperativa Förbundet af de organi-

sationer, som vilja ansluta sig till detsamma, att de i sina stadgar icke innehålla föreskrift om begränsning af reservfonden. Det är uppenbart, att en sådan fordran är ägnad att befördra uppkomsten af starka och solida föreningar. Enär den kungl. propositionen i ifrågavarande hänseende skulle leda till ett framtvingande af en begränsning af de ekonomiska föreningarnas reservfonder och en sådan begränsning icke synes vara påkallad af något verkligt behof, torde det vara lämpligt att i ifrågavarande § inskjuta satsen »i händelse reservfonden skall vara till beloppet begränsad» framför orden »till hvilket belopp reservfonden» etc.

I 53 § lämnas bestämmelser om villkoren för åstadkommande af ändring i förenings stadgar. Lagförslaget skiljer härvid mellan tre slag af ändringsbeslut, nämligen

1:o) beslut, hvarigenom den ansvarighet för *ekonomisk förenings* förbindelser, som kan åligga föreningens medlemmar, skärpes;

2:o) beslut, afseende ändring af *ekonomisk förenings* stadgar i fråga om

a) medlems rättighet att utträda ur föreningen,

b) inskränkning i afgående medlems rätt till utbekommande af insats och vinstutdelning, där sådan inskränkning skall afse jämväl dem, som vid frågans afgörande voro medlemmar i föreningen, samt

c) inskränkning i medlems rätt till årsvinst eller till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning; samt

3:o) beslut om annan ändring af stadgarna.

För giltigheten af sådana ändringsbeslut, som omförmälas under 1:o) här ofvan, erfordras enligt det kungliga lagförslaget, att *samtliga* föreningens medlemmar förenat sig därom. För giltigheten af de under 2:o) uppräknade särskilda slag af ändringsbeslut erfordras, *antingen* att *samtliga medlemmar* förenat sig därom *eller* att beslutet fattats å två på hvarandra följande föreningssammanträden, däraf minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hållits, biträdts af *samtliga röstande*. För giltigheten af de under 3:o) nämnda ändringsbesluten erfordras slutligen, *antingen* att *samtliga medlemmar* förenat sig därom *eller* att beslutet fattats å två på hvarandra följande föreningssammanträden, däraf minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hålles, biträdts af minst *två tredjedelar af de röstande*. I fråga om nu nämnda bestämmelser torde till en början kunna anmärkas, att det uppställda villkoret för giltigheten af ändringsbeslut, hvarigenom föreningsmedlemmarnas ansvarighet för föreningens förbindelser skärpes, skulle i tillämpningen vålla de ekonomiska föreningarna synnerligen stora svårigheter och ofta göra det för en sådan förening omöjligt att genom erforderlig stadge-

ändring konsolidera sin ställning. En sådan konsolidering sker ej sällan genom ett beslut att höja beloppet af den insats, hvarmed hvarje medlem skall deltaga i föreningen, därvid merendels tillika beslutas, att det belopp, hvarmed förhöjningen skall ske, får inbetalas i vissa terminer, antingen kontant eller medelst afdrag å den medlemmarna tillkommande vinstutdelning. Ett sådant beslut, hvilket ingalunda behöfver innebära något betungande för medlemmarna, men som *kan* vara ett oundgängligt villkor för föreningens bestånd och utveckling, skulle genom antagande af det kungliga förslaget i många fall alldeles omöjliggöras, ty en höjning af insatserna kan ju sägas innebära en skärpning af medlemmarnas ansvarighet. En ekonomisk förening kan bestå af flera tusen medlemmar; det är tydligen förenadt med stora praktiska svårigheter att erhålla alla dessas yttrande öfver en ifrågasatt stadgeändring, och äfven om dessa svårigheter kunna öfvervinnas, synes det ej rimligt, att en enda medlem skall kunna genom sitt veto förhindra ett för föreningen nyttigt, kanske nödvändigt beslut. Häremot kan visserligen invändas, att en person, som inträdt i en ekonomisk förening, ej rättvisligen bör kunna mot sitt bestridande åläggas större ekonomisk risk än den han genom sitt inträde i föreningen åtagit sig. Men en sådan orättvisa behöfver ej inträda, om blott i dylika fall den, som ej vill biträda beslut om ansvarighetens skärpning, erhåller ovillkorlig rätt att genast utträda ur föreningen, d. v. s. om för dylika fall undantag medgifves från den bestämmelse, som jämlikt 13 § må kunna finnas i stadgarna därom att uppsägning ej får ske förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet i föreningen. Om en sådan ovillkorlig rätt till omedelbart utträde medgifves exempelvis alla de föreningsmedlemmar, hvilka inom tre månader efter det föreningsbeslut om ansvarighetens skärpning fattats anmäla sig därtill, synes det ej böra möta betänkligheter att i giltighetsafseende likställa nu nämnda slag af ändringsbeslut med de under 3:o) här ofvan nämnda, d. v. s. de, som kräfva antingen enhälligt beslut af alla föreningens medlemmar eller beslut å två sammanträden, däraf minst ett ordinarie, samt å det senaste sammanträdet minst $\frac{2}{3}$ majoritet.

De skäl, som nu anförts för öfverförande af den under 1:o) omnämnda gruppen af ändringsbeslut till grupp 3:o), tala äfven för öfverförande till sistnämnda grupp jämväl af den under 2:o) c) upptagna gruppen af ändringsbeslut. Endast beträffande de under 2:o) a) och b) upptagna grupperna af ändringsbeslut synes det vara nödvändigt att bibehålla de stränga villkoren för giltigheten, som ligger i krafvet på ej blott två sammanträdesbeslut, utan äfven enhälligt beslut af det senast hållna.

I 55 § uppställes såsom villkor för giltigheten af vissa andra beslut af förening än sådana, som afse ändring i stadgarna, att beslutet antingen biträdts af föreningens samtliga medlemmar eller ock fattats å två på hvarandra följande föreningssammanträden, däraf minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hålles, biträdts af minst $\frac{2}{3}$ af de röstande. Ifrågavarande beslut äro de, som afse

1:o) förenings trädande i likvidation i andra fall än i 60 § sägs,
2:o) föryttring af all förenings egendom eller den väsentligaste delen däraf eller sådant bemyndigande för styrelsen, som innefattar befogenhet till dylik föryttring, samt

3:o) upplåtelse under nyttjanderätt af all föreningsegendom eller den väsentligaste delen däraf eller sådant bemyndigande för styrelsen, som innefattar befogenhet till dylik upplåtelse.

Det torde ej vara något att invända mot att ifrågavarande villkor uppställes för giltigheten af de under 1:o) och 2:o) omnämnda grupperna af beslut. Däremot skulle säkerligen de ekonomiska föreningarnas rörelsefrihet obehörigen kringskäras, om villkoret skulle gälla äfven de under 3:o) nämnda besluten. Det kan inträffa, att en produktionsförening önskar för viss tid utarrendera sin fabrik, därför att kapital för dess drifvande för tillfället saknas. Om 55 § i det kungliga förslaget upphöjes till lag, skulle föreningen ej kunna träffa aftal härom, med mindre frågan behandlas å två möten, däraf det ena ordinarie, samt förslaget på det senare sammanträdet antagits med $\frac{2}{3}$ majoritet. Om nu föreningen har ordinarie möte endast en gång om året, kan ett dylikt villkor vålla, att ett för föreningen förmånligt arrendeaftal icke kan träffas, hvarigenom stor förlust kan uppkomma. Det är därför för de ekonomiska föreningarnas utveckling önskvärdt, att från 55 §:s tillämplighetsområde undantagas alla beslut, som endast afse upplåtelse af förenings egendom under nyttjanderätt.

Mot 58 § (motsvarande 49 § i det till lagrådet remitterade förslaget) har lagrådet enhälligt uttalat sina betänkligheter. Dessa betänkligheter afsågo bestämmelsen, att rätten skulle kunna på yrkande af justitiekanslern eller Konungens befallningshafvande förklara ekonomisk förening skyldig att genast träda i likvidation, om dess verksamhet funnes »strida mot lag eller författning». I den kungliga propositionen har i stället föreskrifvits, att likvidation skulle kunna af rätten beslutas, då förenings verksamhet finnes vara »lagstridig». Sistnämnda uttryck torde emellertid i lika hög grad som lydelsen af 49 § i det äldre förslaget träffas af lagrådets anmärkning, att det är otydligt, huru mycket stadgandet innebär utöfver tvångsupplösning af förening hvars verksamhet

pröfvats vara *brottslig*, samt att det är föga rimligt att — om med lagstridig verksamhet skall förstås åtminstone den som består i upprepadt öfverträdande af ett uttryckligt civilt lagbud — anordna ett in-skridande mot förening från det allmännas sida, därför att föreningen gjort sig skyldig till åsidosättande af sådana privaträttsliga stadganden som exempelvis dem, hvilka reglera köpares skyldigheter mot säljare eller hyresgästs mot hyresvärd. Chefen för justitiedepartementet har mot lagrådets anmärkning åberopat, att det ej vore följdriktigt att jämlikt 88 § i förslaget förhindra registrering af förening, hvars ändamål går ut på lagstridig verksamhet, men icke medgifva tvångsupplösning, då verksamheten visar sig vara af lagstridig beskaffenhet. I anledning häraf må erinras, att en förening, hvars »ändamål» icke »går ut på lagstridig verksamhet», tilläfventyrs kan anses af den ena eller andra myndigheten hafva i ett eller annat afseende gjort sig skyldig till lagstridig verksamhet samt af sådan anledning obehörigen utsättas för trakasseriar, om förslaget i denna del upphöjes till lag. Med hänsyn till hvad sålunda anförts, torde det vara tryggast att stadgandet i 58 §, första stycket, begränsas till de fall att förenings verksamhet finnes vara brottslig eller uppenbar osedlig.

I 99 § har för vissa förseelser mot lagens bestämmelser föreslagits en strafflatitud af böter från och med 25 till och med 5,000 kronor. I den nu gällande lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895 är motsvarande latitud böter från och med 25 till och med 1,000 kronor. Då de brott, om hvilka här är fråga, delvis kunna vara af ganska ursäktlig beskaffenhet och då de i svårare fall torde hemfalla under den allmänna strafflagens bestämmelser, synes det föreslagna bötesmaximum vara onödigt högt. Ett bibehållande af det nuvarande maximibeloppet för ifrågavarande bötestraffet, 1,000 kronor, torde i stället kunna förordas, då det icke försports att detsamma i något fall skulle visa sig otillräckligt.

Under åberopande af det här ofvan anförda, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 83 med förslag till lag om föreningar måtte besluta följande ändringar, nämligen:

a) att i slutet af 3 § 1 mom. tillfogas följande ord:

»ej heller i fråga om förening, som har till uppgift att i parti tillhandahålla andra föreningar varor».

b) att 8 § skall erhålla följande ändrade lydelse:

»Ekonomisk förenings stadgar skola angifva

- 1) — — (= det kungliga förslaget);
- 2) — — »
- 3) — — »
- 4) — — »
- 5) — — »
- 6) — — »
- 7) huru stor del af föreningens årsvinst skall afsättas till reservfond och *i händelse reservfonden skall vara till beloppet begränsad*, till hvilket belopp reservfonden skall uppgå, för att afsättning af årsvinst ej skall behöfva äga rum.
- 8) — — (= det kungliga förslaget);
- 9) — — »
- 10) — — »
- 11) — — »
- 12) — — »

c) att 53 § skall erhålla följande ändrade lydelse:

Beslut afseende ändring af *ekonomisk förenings* stadgar i fråga om medlems rättighet att utträda ur föreningen eller sådan ändring af stadgarna, att afgående medlems rätt, hvarom i 17 § under 2) är sagdt, inskränkes, vare, där ändringen skall afse jämväl dem, som vid frågans afgörande voro medlemmar i föreningen, ej giltigt, med mindre samtliga medlemmarna förenat sig därom, eller beslutet fattats å två på hvarandra följande föreningsammansträden, däraf minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hålles, biträdts af samtliga röstande. Beslut om annan ändring — — (= den kungl. propositionen) — — två tredjedelar af de röstande.

Är för — — (= den kungl. propositionen) — — efterrättelse.

Har i stadgarna — — (= den kungl. propositionen) — — medgifvande ändras.

Har förening i den ordning ofvan stadgats beslutit sådan ändring af stadgarna, att den ansvarighet för föreningens förbindelser, som kan åligga föreningens medlemmar, därigenom skärpts, eller att medlems rätt till årsvinst eller till föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning inskränkts, vore enhvar medlem af föreningen, som icke åtnöjes med sådan ändring,

berättigad att, efter uppsägning inom tre månader efter det ändringsfrågan slutligen afgjordes, omedelbart vinna utträde ur föreningen, utan hinder däraf att i stadgarna må finnas föreskrift att uppsägning ej får ske förrän efter viss tid från inträdet i föreningen samt att sådan tid ej gått till ända.

d) att 55 § skall erhålla följande ändrade lydelse:

»I fråga om giltighet af beslut om förenings trädande i likvidation i andra fall än i 60 § sägs eller om föryttring af all förenings egendom eller den väsentligaste delen däraf eller om sådant bemyndigande åt styrelsen, som innefattar befogenhet till dylik föryttring, vare lag, som i 53 § 2 och 3 mom. sägs»;

e) att 58 § skall erhålla följande ändrade lydelse:

»Finnes förenings verksamhet vara brottslig eller uppenbart osedlig, äge rätten» etc. (= den kungl. propositionen) — — bestämmelserna i 3 § 1 mom.;

f) att 99 § skall erhålla följande ändrade lydelse:

»Med böter från och med 25 till och med 1,000 kronor straffes etc. (= den kungl. propositionen) — — strängare straff».

Stockholm den 31 mars 1910.

Jakob Pettersson.